

**МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ТЕРНОПІЛЬСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ ЕКОНОМІЧНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

ЗАТВЕРДЖУЮ
Проректор з наукової роботи
Задорожний З.-М. В.

« 24 » 09 2019 р.

РОБОЧА ПРОГРАМА
з дисципліни
«УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ»

рівень вищої освіти – третій (освітньо-науковий)
галузь знань – 07 Управління та адміністрування
спеціальність – 073 Менеджмент
освітньо-наукова програма – «Менеджмент»

Тернопіль – ТНЕУ
2019

СТРУКТУРА РОБОЧОЇ ПРОГРАМИ НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ «УПРАВЛІННЯ РИЗИКАМИ В СИСТЕМІ МЕНЕДЖМЕНТУ»

1. Опис дисципліни «Управління ризиками в системі менеджменту»

Дисципліна – Управління ризиками в системі менеджменту	Галузь знань, спеціальність, СВО	Характеристика навчальної дисципліни
Кількість кредитів ECTS – 5	Галузь знань – 07 Управління та адміністрування	Статус дисципліни – вибіркова Мова навчання: українська
	Спеціальність – 073 Менеджмент	Рік підготовки: <i>Денна – 1</i> <i>Заочна – 1</i> Семестр: <i>Денна – 2</i> <i>Заочна – 2,3</i>
Кількість змістових модулів – 2	Рівень вищої освіти – треть (освітньо- науковий)	Лекції (год.): <i>Денна – 15</i> <i>Заочна – 6</i> Практичні заняття (год.): <i>Денна – 15</i> <i>Заочна – 6</i>
Загальна кількість годин – 150		Самостійна робота (год.): <i>Денна – 120</i> <i>Заочна – 138</i>
Тижневих годин – 10 год., з них аудиторних – 2 год.		Вид підсумкового контролю – залік

2. Мета й завдання вивчення дисципліни «Управління ризиками в системі менеджменту»

Актуальність вивчення дисципліни пов'язана із тим, що ризик-менеджмент в ідеальній організації повинен бути інтегрований у всі процеси, повинен стати невід'ємною частиною будь-якого процесу прийняття рішення, використовуватися при стратегічному плануванні, при впровадженні нових проектів, процесів і процедур, перед великими фінансовими інвестиціями або оптимізаційними заходами.

2.1. Метою вивчення дисципліни.

Основною метою викладання навчальної дисципліни є знайомство з теоретичними основами ризик-менеджменту, оволодіння практикою застосування методів кількісної оцінки ризику в умовах ринкових відносин та прийняття ефективних управлінських рішень в ситуаціях невизначеності та ризику.

2.2. Завдання вивчення дисципліни «Управління ризиками в системі менеджменту»

Завданнями дисципліни є:

- вивчення основ теорії ризику та практичне її використання в великих економічних системах в умовах невизначеності та ризику;
- одержання знань по головним питанням теорії прийняття рішень з урахуванням економічного ризику, реалізація яких потребує удосконалення або перегляду стратегії діяльності суб'єктів управління;
- оволодіння знаннями методів оцінки ризиків, які дають змогу оцінити рівень конкретного виду ризику за певним напрямком підприємницької діяльності та визначити конкретні шляхи його зниження.
- вивчення основ прийняття ефективних управлінських рішень в ситуаціях невизначеності та ризику.

У результаті вивчення даної навчальної дисципліни за результатами проведення лекцій слухачі повинні:

Знати:

- суттєву характеристику організацій, підприємств та фірм різних

форм власності, а також особливості їх функціонування в умовах невизначеності та ризику;

- сутність ризику та причини його виникнення, класифікацію ризиків та специфіку управління ними в умовах ринкових відносин;

- засоби аналізу та кількісної оцінки ризиків з використанням апарата математичної статистики, аналітичних, експертних методів;

- шляхи та заходи зниження ступеню економічних ризиків.

За результатами проведення практичних занять слухачі повинні вміти:

- ідентифікувати ризики та джерела їх виникнення;

- вибирати та використовувати засоби кількісної оцінки та прогнозування економічних ризиків та їх наслідків;

- організувати процес ефективного управління ризиком та уміти розробляти адаптивні заходи;

- складати звіти за результатами оцінювання ризиків.

2.3. Найменування та опис компетентностей, формування котрих забезпечує вивчення дисципліни:

1) здатність розв'язувати комплексні проблеми в управлінні ризиками, у сфері менеджменту, що передбачає глибоке переосмислення наявних та створення нових цілісних знань та практики їх виявлення, оцінювання, нівелювання або адаптації;

2) мотиваційні компетентності: мотиваційні компетентності пов'язані з внутрішньою мотивацією, інтересами та індивідуальним вибором слухача як особистості, сприяють до навчання та набуття здатності реалізовувати і виконувати поставлені завдання у сфері управління ризиками;

3) функціональні компетентності пов'язані з умінням оперувати інструментарієм ризик-менеджменту в управлінні підприємствами, установами, організаціями.

4) професійні компетентності пов'язані з володінням навиками застосування різних моделей управління ризиками в сучасних умовах

господарювання на рівні різних інституційних одиниць.

2.4. Результати навчання.

За результатами навчання слухачі повинні вміти:

- ідентифікувати, сегментувати ризики підприємства, визначати їх причини та джерела визначення;
- оцінювати ризики діяльності підприємства, використовуючи різні методи;
- ефективно управляти ризиками, вибирати методи для оптимізації ризиків;
- формувати програму управління ризиками підприємств, скласти стратегічну карту ризиків;
- здійснювати якісний та кількісний аналіз ступеню ризику статистичним та експертним методами;
- аналізувати ефективність методів управління ризиком;
- вибирати доцільні заходи з управління виробничими, маркетинговими та фінансовими ризиками.

3. Програма навчальної дисципліни:

Змістовий модуль 1. Суть та оцінювання ризиків

Тема 1. Функціонування фірм в умовах невизначеності та ризику.

Предмет, методи і задачі дисципліни. Функціонування фірми в умовах ризику. Внутрішнє і зовнішнє середовище господарювання. Виробничі засоби підприємства. Фінансові засоби підприємства. Виробництво продукції. Фінансові результати діяльності.

Поняття повної, часткової невизначеності, повної визначеності. Причини виникнення невизначеності. Ситуація невизначеності і ситуація ризику.

Особливості керування в умовах невизначеності. Поняття ризик-менеджменту і його особливості в умовах конкурентної боротьби. Стратегічне управління фірмою в умовах невизначеності.

Методологія ризик-менеджменту. Визначення мети ризикових вкладень капіталу (результатів, які потрібно отримати, наприклад максимальний прибуток господарської діяльності). Ідентифікація та оцінка ступеня ризику шляхом збору та аналізу інформації про навколишнє обставини. Вироблення альтернатив ризикового вкладення капіталу (зіставлення очікуваного прибутку і величини ризику). Вибір стратегії і тактики управління ризиком. Реалізація прийнятого рішення.

Сфери використання ризик-менеджменту: для прогнозування фінансового стану організацій (підприємств, компаній); координації роботи ризик-менеджерів; розробки організаційної підтримки заходів ризик-менеджменту; контролю і аналізу результатів робіт щодо зниження ризиків.

Література [1,3,13, 15-19].

Тема 2. Ризик та його різновиди.

Поняття ризику і його різновиди. Сутність ризику і причини його виникнення. Структуризація передумов виникнення ризику: ділові (зміна

попиту на продукцію фірми, зміна витрат на виробництво, технологічне старіння); ринкові (зміна вартості акцій в результаті змін на фондовому ринку в цілому); кон'юнктурні (зміна процентних ставок та (або) умов кредитування); ліквідності, коли який-небудь актив не може бути швидко реалізований за своєю ринковою вартістю; неплатежу; купівельної спроможності.

Основні риси ризику. Функції ризику: інноваційна, регулятивна, захисна, аналітична.

Класифікація ризиків за належністю до країни функціонування господарського суб'єкта, рівнем виникнення, сферою походження, причинами виникнення, ступенем обґрунтованості прийняття ризику, відповідністю припустимим межам, ознакою реалізації ризиків, масштабами впливу, можливістю прогнозування, ступенем впливу на господарські суб'єкти. Специфіка управління ризиками.

Література [2-17].

Тема 3. Якісний та кількісний аналіз економічного ризику

Крива розподілу імовірності отримання прибутку. Крива розподілу ймовірностей втрат прибутку. Сутність якісного та кількісного аналізу ризиків. Принципи аналізу ризиків. Напрямки аналізу підприємницьких ризиків. Збитки, які виникають в процесі підприємницької діяльності.

Аналітичні підходи до оцінювання ризику: визначення ключового параметру, стосовно до якого здійснюється оцінка конкретного напрямку підприємницької діяльності (обсяг продажів, обсяг прибутку, рентабельність і т.д.); добір факторів, що впливають на діяльність підприємства, а отже і на ключовий параметр (рівень інфляції, політична стабільність, ступінь виконання договорів основними постачальниками підприємства і т.д.); розрахунок значень ключового параметра на всіх етапах виробничого процесу .

Методи аналізу ступеня ризику. Імовірність появи випадкової

величини, математичне очікування випадкової величини, дисперсія, середньоквадратичне відхилення та коефіцієнт варіації випадкової величини. Характеристика області абсолютної стійкості, нормальної стійкості, області нестійкого стану, критичного стану, кризового стану підприємства на основі кривої економічного ризику.

Методи кількісної оцінки ступеня ризику: аналітичний метод; метод використання аналогів. Комплексна оцінка ризиків. Визначення ключового параметру, вибір чинників впливу, програмування величини ключового параметру. Визначення імовірності досліджуваного проекту на основі оцінок імовірності проектів-аналогів.

Прогноз очікуваних характеристик досліджуваного проекту. Визначення можливих втрат підприємства внаслідок реалізації комбінації ризиків. Характеристика виробничих, маркетингових та фінансових ризиків.

Поняття виробничих ризиків. Категорії виробничих ризиків. Безпосередньо виробничі ризики. Група ризиків, що виникають у процесі розробки стратегії фірми. Постачальницькі ризики. Група ризиків порушення планових термінів.

Транспортні ризики і міжнародний стандарт класифікації транспортних ризиків.

Поняття маркетингового (реалізаційного) ризику. Безпосередньо збутові ризики. Ризики: недостатньої сегментації ринків збуту; помилково обраного цільового сегмента ринку; помилкового вибору стратегії продажу; неправильної організації й одержання неадекватних результатів маркетингових досліджень; помилкового ціноутворення; невдалої організації мережі збуту і системи просування товару. Ризики взаємодії з контрагентами і партнерами в процесі організації продажу продукції (послуг). Ризики непередбаченої конкуренції.

Поняття фінансових ризиків. Ризики, пов'язані з купівельною спроможністю грошей: валютні, інфляційні, дефляційні. Ризики непередбачених витрат і перевищення витрат на виробництво. Ризики

незабезпечення господарської діяльності необхідним фінансуванням.

Література [1- 19].

Змістовий модуль 2. Управління ризиками

Тема 4. Методи управління економічними ризиками.

Принципи управління ризиками. Система управління ризиками. Стандарт ISO 31000:2018 «Менеджмент ризиків. Настанови». Принципи, рекомендації та основні методи оцінки ризиків. Процес планування реагування на ризики і можливості. Ідентифікація та сегментація ризиків по процесах. Практичні прийоми з оцінки ризиків: Мозковий штурм, Метод Дельфі, HAZOP, HACCP, SWIFT, Аналіз сценаріїв, Аналіз причин і наслідків відмов (FMEA), Аналіз дерева несправностей (FTA), Аналіз дерева подій (ETA), Аналіз причин і наслідків, Аналіз дерева рішень, Аналіз «краватка-метелик» та інші. Практичні кроки з переходу на нові версії ISO 9001:2015 і ISO 14001:2015 в оцінці та управління ризиками в менеджменті.

Основи профілактики ризиків: диверсифікація та лімітування. Самострашування, як метод зниження рівня ризиків. Страхування ризику. Інформація в системі управління ризиками. Особливості управління фінансовими ризиками. Ризики, пов'язані з вкладенням капіталу (інвестиційні ризики): вкладення коштів у виробничу і невиробничу сфери економіки; діяльності фірми на фінансовому ринку. Контроль ризику.

Комплексне управління довгостроковими інвестиціями та оборотним капіталом підприємства. Економічна рентабельність активів підприємства. Антикризове управління фінансами підприємства. Прогнозування ймовірності банкрутства підприємства.

Формування програм ризик-менеджменту. Дослідження особливостей ризиків, які підпадають під відповідні методи управління; вивчення довідкової інформації з можливим процедурам і методам управління ризиком; аналіз можливих методів трансформації ризиків по групах ризиків або по групах можливих збитків; аналіз можливих методів фінансування

ризиків по групах ризиків або по групах можливих збитків; прийняття рішень про те, які методи управління ризиком будуть реалізовуватися; створення системи контролю за виконанням прийнятих рішень. Формування превентивних заходів. Страхування ризиків: 1) страхування кредитів; 2) страхування інвестицій; 3) страхування виданих та прийнятих гарантій; 4) страхування фінансових ризиків.

Доцільність динамічного аналізу ризиків та динамічного оцінювання та прогнозування фінансових ризиків. Динамічні моделі для оцінювання та прогнозування ризиків: параметричні, напівпараметричні, непараметричні. Формування різних моделей для різних страт та визначення критичного часу як на основі допустимого рівня втрат для фінансової системи, так і на основі ймовірності. Існуючі критерії оцінювання якості прогнозування та прийнятих рішень, критерії якості опрацювання ризику з урахуванням витрачених інвестицій та компенсаційних витрат на подолання невизначеностей та протидію зовнішнім впливам. Технології адаптивного менеджменту ризиків з використанням поведінкових моделей та функцій виживання, який надає можливість здійснювати налаштування параметрів та структури моделей відповідно до зміни навколишнього середовища, надходження нових даних та параметрів. Метод структурно-параметричної адаптації для аналізу і корегування фінансових ризиків.

Інформаційні технології для динамічного оцінювання і прогнозування ризиків, адаптації і побудови нових адекватних математичних моделей фінансових ризиків з урахуванням нових даних, критеріїв, вимог та уточнень.

Література [1, 3,10, 11, 12-19, 20, 27, 28].

4. Структура залікового кредиту дисципліни «Управління ризиками в системі менеджменту»

Денна форма навчання

	Кількість годин	
	Аудиторні години	Самостійна робота
<i>Змістовий модуль 1. Суть та оцінювання ризиків</i>		
Тема 1. Функціонування фірм в умовах невизначеності та ризику	4	30
Тема 2. Ризик та його різновиди	8	30
Тема 3. Якісний та кількісний аналіз економічного ризику	8	20
<i>Змістовий модуль 2. Управління ризиками</i>		
Тема 4. Методи управління ризиками	10	40
Разом	30	120

Заочна форма навчання

	Кількість годин	
	Аудиторні години	Самостійна робота
<i>Змістовий модуль 1. Суть та оцінювання ризиків</i>		
Тема 1. Функціонування фірм в умовах невизначеності та ризику	3	36
Тема 2. Ризик та його різновиди	3	36
Тема 3. Якісний та кількісний аналіз економічного ризику	3	26
<i>Змістовий модуль 2. Управління ризиками</i>		
Тема 4. Методи управління ризиками	3	40
Разом	12	138

5. Тематика практичних занять

Практичне заняття № 1

Тема . Функціонування фірм в умовах невизначеності та ризику.

Мета: формування навиків щодо виявлення передумов виникнення ризиків та застосування технологій ризик-менеджменту

Питання для обговорення:

1. Функціонування фірм в умовах динамічного середовища.
2. Поняття повної, часткової невизначеності, повної визначеності.
3. Поняття ризику і передумов його виникнення.
4. Необхідність та сфери використання ризик-менеджменту.
5. Методологія ризик-менеджменту.

Література: [1-10, 16, 17]

Практичне заняття № 2

Тема 2. Ризик та його різновиди

Мета: формування навиків щодо ідентифікації .

Питання для обговорення:

1. Класифікація ризиків та їх наслідків.
2. Функції ризиків.
3. Визначення можливих втрат підприємства від ризиків.
4. Інституційні ризики.
5. Ризики непередбачених витрат і перевищення витрат на виробництво.
6. Ризики незабезпечення господарської діяльності необхідним фінансуванням.
7. Логістичні ризики.

Література: [1-10, 16, 17-19, 27-28]

Практичне заняття №3

Тема 3. Якісний та кількісний аналіз ризику

Мета: формування навиків щодо оцінювання ризиків.

Питання для обговорення:

1. Методи аналізу ступеня ризику.

2. Кількісні методи оцінювання ризику.
 - a) статистичний метод;
 - b) метод аналізу доцільності витрат;
 - c) метод експертних оцінок;
 - d) аналітичний метод;
 - e) метод використання аналогів;
 - f) метод оцінки ризику за допомогою дерева рішень;
 - g) метод комплексної оцінки ризику.
3. Якісні методи оцінювання ризиків.

Література: [1-10, 16, 17, 18, 19, 27-28]

Тема 2. Управління ризиками

Практичне заняття № 4-7

Мета: формування навиків використання сучасних технологій управління ризиками.

Питання для обговорення:

1. Суть, цілі та засоби управління ризиками .
2. Основні концепції управління ризиками.
3. Стандарт ISO 31000:2018 «Менеджмент ризиків. Настанови». Принципи, рекомендації та основні методи оцінки ризиків.
4. Індикатори ефективності управління ризиками.
5. Ефективність економічної політики.
6. Прогнозування ризиків.
7. Формування програм ризик-менеджменту.
8. Розробка карти ризиків.
9. Формування превентивних (адаптивних) заходів.
10. Страхування ризиків.
11. Контроль ризиків.

Робота над кейсами: планування реагування на ризики і можливості, створення команди з оцінки ризиків, ідентифікація та сегментація ризиків по процесах, практичні прийоми з оцінки ризиків за такими методами як: Мозковий штурм, Метод Дельфі, HAZOP, HACCP, SWIFT, Аналіз сценаріїв, Аналіз причин і наслідків відмов (FMEA), Аналіз дерева несправностей

(FTA), Аналіз дерева подій (ETA), Аналіз причин і наслідків, Аналіз дерева рішень, Аналіз «краватка-метелик» та інші. Формування звіту з оцінки ризиків для вибраних компаній.

Література: [1, 10, 11, 16, 17, 18,19, 20, 30-40]

6. Самостійна робота студентів

№ п/п	Тема та зміст самостійної роботи	К-сть годин д/з	Форма представлення
1.	Опрацювання лекційного матеріалу, навчальної літератури, спеціальних джерел інформації, незалежних джерел та рекомендацій неурядових аналітичних центрів	40/46	Підготовка доповідей з проблемних питань, презентацій
2.	Оволодіння інструментарієм проведення аналітико-прогнозних розрахунків та набуття умінь практичного використання набутих знань: вивчення методик, засвоєння та розробка алгоритмів прогнозування основних макроекономічних процесів і явищ; підготовка аналітичних таблиць та матриць.	40/46	Підготовка спеціальних таблиць, матриць, форм. Розробка алгоритму розрахунків
3	Виконання контрольного завдання.	40/46	Презентація або оформлена робота.
	Всього	120/138	

7. Засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання

У процесі вивчення дисципліни «Управління ризиками в системі менеджменту» використовуються наступні засоби оцінювання та методи демонстрування результатів навчання: стандартизовані тести; поточне опитування; залікове модульне тестування та опитування; командні проекти; аналітичні звіти; робота над кейсами; розрахункові та презентації результатів виконаних завдань та досліджень.

У навчальному процесі застосовуються: лекції, в тому числі з використанням мультимедіа проектора та інших ТЗН; практичні заняття у

формі тренінгів, круглих столів, ділових ігор; розв'язання практичних задач та робота над управлінськими ситуаціями під керівництвом викладача та самостійно; робота в Інтернеті.

8. Критерії, форми поточного та підсумкового контролю

В процесі вивчення дисципліни «Управління ризиками в системі менеджменту» використовуються наступні методи оцінювання навчальної роботи здобувача:

- поточне тестування та усне опитування;
- залік.

Підсумковий бал (за 100-бальною шкалою) визначається як середньозважена величина, в залежності від питомої ваги кожної складової залікового кредиту:

Шкала оцінювання:

За шкалою університету	За національною шкалою	За шкалою ECTS
90–100	відмінно	A (відмінно)
75-89	добре	B (дуже добре)
		C (добре)
60-74	задовільно	D (задовільно)
		E (достатньо)
35–59	незадовільно	FX (незадовільно з можливістю повторного складання)
1–34		F (незадовільно з обов'язковим повторним курсом)

9. Інструменти, обладнання та програмне забезпечення, використання яких передбачає навчальна дисципліна

№	Найменування	Номер теми
1.	Електронний варіант лекцій	Для всіх тем підготовлені електронні варіанти та презентації
2	Індивідуальні завдання для самостійного виконання (електронний варіант)	

Перелік методичних вказівок та матеріалів

№	Найменування	К-ть примірників
1.	Навчально-методичний комплекс з дисципліни «Управління ризиками в системі менеджменту»	(електронний варіант)

РЕКОМЕНДОВАНІ ДЖЕРЕЛА ІНФОРМАЦІЇ

Друковані наукові, навчально-методичні, науково-популярні та інші видання

1. Вітлінський В. В. Ризикологія в економіці та підприємстві : Монографія / В. В. Вітлінський, Г. І. Великоіваненко. -К. : КНЕУ, 2004. - 480 с.
2. Внукова Н. М. Економічна оцінка ризику діяльності підприємств : проблеми теорії та практики / Н. М. Внукова, В. А. Смоляк. - Харків : ВД "ІНЖЕК", 2006. - 181 с.
3. Гранатуров В. М. Аналіз підприємницьких ризиків: проблеми визначення, класифікації та кількісної оцінки / Гранатуров В. М., Литовченко І. В., Харічков С. К. — Одеса, 2003. —164 с.
4. Івченко І. Ю. Економічні ризики: Навчальний посібник / Івченко І. Ю. - К.: Центр навчальної літератури, 2004. - 304 с.
5. Лук'янова В. В. Економічний ризик: навчальний посібник / В. В. Лук'янова, Т. В. Головач. - К.: Академвидав, 2007. - 462 с.
6. Машина Н. І. Економічний ризик і методи його вимірювання: Навчальний посібник / Машина Н. І. — К.: Центр навчальної літератури, 2003. - 188 с.
7. Старостіна А. О. Ризик-менеджмент: теорія та практика: Навчальний посібник / А. О. Старостіна, В. А. Кравченко. - К.: ІВЦ „Видавництво „Політехніка”, 2004. - 200 с.
8. Ястремський О. І. Моделювання економічного ризику / Ястремський О. І. - К.: Либідь, 1992. - 176 с.
9. Балдин К.В., Воробьев С. Н. Модели и методы управления рисками в предпринимательстве. - М.: МПСИ, МОДЭК, 2009. – 432 с.
10. Гранатуров В.М. Экономический риск. Сущность, методы измерения, пути снижения. – М.: Дело и Сервис, 2010. – 208 с.
11. Захаров К.В. та ін. Логістика, ефективність і ризики зовнішньоекономічних операцій. - К.: Інтекс, 2000.
12. Івченко І.Ю. Економічні ризики: Навчальний посібник. – К.: ЦНЛ, 2004. – 304 с.
13. Кузнецова Н. В. Фінансовий ризик-менеджмент з урахуванням інформаційних ризиків. Реєстрація, зберігання і обробка даних. 2018. Т.20. №1. С. 30–39.

14. Кузнєцова Н. В. Аналіз та прогнозування ризиків шахрайства з кредитними картками. Інформатика та математичні методи в моделюванні. 2018. Т.8, №1. С. 16–25.
15. Машина Н.І. Економічний ризик і методи його вимірювання: Навчальний посібник. – К.: ЦНЛ, 2003. – 188 с.
16. Кузнєцова, Н. В. Методи і моделі аналізу, оцінювання та прогнозування ризиків у фінансових системах : автореф. дис. ... д-ра техн. наук. : 01.05.04 – системний аналіз і теорія оптимальних рішень / Кузнєцова Наталія Володимирівна. – Київ, 2019. – 46 с.
17. Стандарти серії ISO 31000 (ISO 31000 та ISO 31010). Керування ризиком. Методи загального оцінювання ризиків. URL: <https://khoda.gov.ua/image/catalog/files/dstu%2031010.pdf>

Електронні видання:

18. Управління ризиками в логістиці. URL: <https://studfile.net/preview/5199105/>
19. Система управління ризиками. URL: <http://www.management.com.ua/qm/qm245.html>
20. Управління ризиками в системах управління. URL:[file:///C:/Users/Dell/Downloads/ssia_2011_1_15%20\(1\).pdf](file:///C:/Users/Dell/Downloads/ssia_2011_1_15%20(1).pdf)

Відкриті бази даних:

21. Національний портал відкритих даних <http://data.gov.ua/>
22. База даних «Законодавство України» <http://zakon4.rada.gov.ua/laws>
23. Вся Україна – жителі <http://nomerorg.one/allukraina/>
24. Офіційний Урядовий портал. – Режим доступу : <http://www.kmu.gov.ua> .
25. Офіційний веб-сайт Державної служби статистики України. – Режим доступу : <http://www.ukrstat.gov.ua>.
26. Global Competitiveness Index (GCI) : звіт СЕФ за 2007 – 2015 рр. – [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.cesifo-group.de>.
27. Imd world competitiveness yearbook 2016.– [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.imd.org/upload/imd.website/wcc/scoreboard.pdf>
28. Міжнародний Інститут Дослідження Ризиків [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.miiir.ru/>.
29. Quantum – Finance in Perspective. Сайт, присвячений кількісним методам ризикменеджменту [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://www.quantummagazine.com/>. 166AS/NZS Risk Management Standart4360:1999 [Електронний ресурс].- Режим доступу: <http://www.riskmanagement.com.ua>.

Відкриті державні реєстри:

30. Кабінет електронних сервісів: <https://kap.minjust.gov.ua/>
Нижче дамо перелік деяких активно діючих на даний час інформаційних порталів України, які висвітлюють різні аспекти сфери інформаційних та комунікаційних технологій, у тому числі ризики, які виникають у цій сфері.
31. Український інформаційний ресурс про ІТ <http://itc.ua> Компанія «Делойт» в Україні <https://www2.deloitte.com/ua/uk>
32. Асоціація «ІТ України» <http://itukraine.org.ua/>
33. Е-комерції <http://igate.com.ua/>
34. Український телекомунікаційний портал «PortalTele» <https://portaltele.com.ua/>
35. Інтернет-видання «ІТ Expert» <http://itexpert.org.ua/> «Київстар Бізнес»
36. Дайджест <https://hub.kyivstar.ua/>
37. Міжнародний союз електрозв'язку (МСЕ) <http://www.itu.int>
38. Організація економічного співробітництва та розвитку (ОЕСР) <http://www.oecd.org>
Всесвітній економічний форум (ВЕФ) – публікує щорічні звіти щодо глобальних ризиків, які загрожують людству (Global Risks Report) <https://www.weforum.org>
39. Журнал Euromoney – надає щоквартальний звіт щодо ризику країн

<https://www.euromoney.com> Компанія Business Environmental Risk Index (BERI), спеціалізується у сфері визначення політичного ризику та ризику країн <https://www.beri.com>

40. Міжнародна консалтингова компанія McKinsey & Company, що спеціалізується на рішеннях в області стратегічного управління та ін. www.mckinsey.com